

Kadar iz videa **Radnički kolektiv**. Deljenje novina ispred glavne kapije Rudarsko-topioničarskog basena Bor (RTB). 5 min; montaža Rena Rädle, kamera Rastko Popov, Bor, 2013.

Radnički kolektiv

Radnički kolektiv je umetnička intervencija, koja se bavi istorijskim iskustvom radničkog samoupravljanja u Jugoslaviji.

Objavili smo posebno izdanje lista Rudarsko-topioničarskog basena Bor (RTB), *Borski kolektiv*, i distribuirali ga među radnicima, ispred kapije RTB.

Prvi broj *Borskog kolektiva* izašao je 1947, sa uvođenjem radničkog samoupravljanja u preduzeće RTB. Iako i dalje izlazi pod istim nazivom, današnji *Borski kolektiv* je glasilo direktora i uprave RTB, a ne radnika. Na osnovu sačuvanih primeraka istorijskog lista i foto-arhive Narodne biblioteke u Boru, sastavili smo savremenu verziju prvog broja, pod programski izmenjenim nazivom: **Radnički kolektiv**.

Rad se sastoji od sledećih elemenata:

- lista **Radnički kolektiv**: http://issuu.com/vladanrena/docs/radnicki_kolektiv
- video dokumentacije o distribuciji lista ispred kapije preduzeća: <https://vimeo.com/114715217>
- dokumentacije o debati s radnicima, u Narodnoj biblioteci u Boru: <https://www.youtube.com/watch?v=GpOGirLg91o>

Proizvedeno u saradnji sa: Ministarstvom za kulturu i informacije Republike Srbije, Opštinom Bor i Narodnom bibliotekom u Boru. Kurator: Dragan Stojmenović Sima.

Borski kolektiv, izdanje iz 1947. i izdanje iz 2012.
 Posebno izdanje **Radničkog kolektiva**, 16 stranica.
 Rena Rädle i Vladan Jeremić, u saradnji sa Sašom Lovićem, Bor, 2013.

Tekstovi isečeni iz originalnih novina su osavremenjeni tako što su neki delovi naglašeni, neke reči zamenjene, a stare političke parole stavljene naspram novih. Kolaž sa istorijskim i savremenim radničkim praksama samoorganizovanja štampan je na duplerici. Prikazuje fotografije sa izbora radničkih saveta, nakon podruštvljavanja rudnika, kao i slike masovnih protesta iz poslednje decenije, kada su mnogi pogoni rudarskog preduzeća ušli u proces privatizacije i obustavili proizvodnju.

Druga fotomontaža se bavi oblikom radničkog protesta koji se pojavio kada su mnogi radnici ostali bez plata ili penzija. U borbi da sebi i svojim porodicama obezbede egzistenciju, radnici su blokirali glavni autoput s rudarskim kamionima i protestovali s veknama hleba prikačenim za svoje transparente. Tu je i strip koji problematizuje ulogu sindikalnih vođa. Ironično, rečenice ispisane na slikama radničkih glasnogovornika podsećaju na fraze tipične za upravu rudnika. I tu je prilog na dve stranice, koji je uredio Sašom Lović Lovke, muzičar i bivši radnik RTB, sa izborom radničkih šala i poezije na nekoliko jezika.

Fotomontaža, duplerica iz **Radničkog kolektiva**.

Skoro hiljadu primeraka novina bilo je podeljeno među radnicima ispred kapije rudnika bakra, za vreme smene. Radnici su bili pozvani i da učestvuju u debati u Narodnoj biblioteci u Boru, iste večeri. Rasprava se, između ostalog, vodila oko činjenice da takozvana demokratizacija društva nije vodila ka povećanju već ka potpunom gubitku radničke kontrole nad upravljanjem njihovim fabrikama. Otvoreno je i pitanje korupcije velikih sindikata od strane političkog establišmenta, koji kontroliše proces privatizacije i reforme zakonske regulative o radničkim pravima.

Nekoliko nedelja posle debate, predsednik Nezavisnog radničkog sindikata Bor stupio je u štrajk glađu, iz protesta zbog korupcije u procesu privatizacije rudarskog preduzeća i pokušaja direktora da prisili radnike da se učlane u novoosnovani sindikat, pod pretnjom otkaza.

Kadar iz videa **Radnički kolektiv.**

Kadar iz videa: distribucija **Radničkog kolektiva.**

Kadar iz videa: distribucija **Radničkog kolektiva**.

Dokumentacija javne prezentacije novina Radnički kolektiv, u Narodnoj biblioteci u Boru, i debata s Dragišom Trujkićem, predsednikom Nezavisnog radničkog sindikata Bor, sociologom Milanom Rakitom i filozofom Ivanom Radenkovićem.
<https://www.youtube.com/watch?v=GpOGirLg91o>

Crvena zima, zvučna instalacija sa transparentima, glavni trg u Levangeru, 2014.

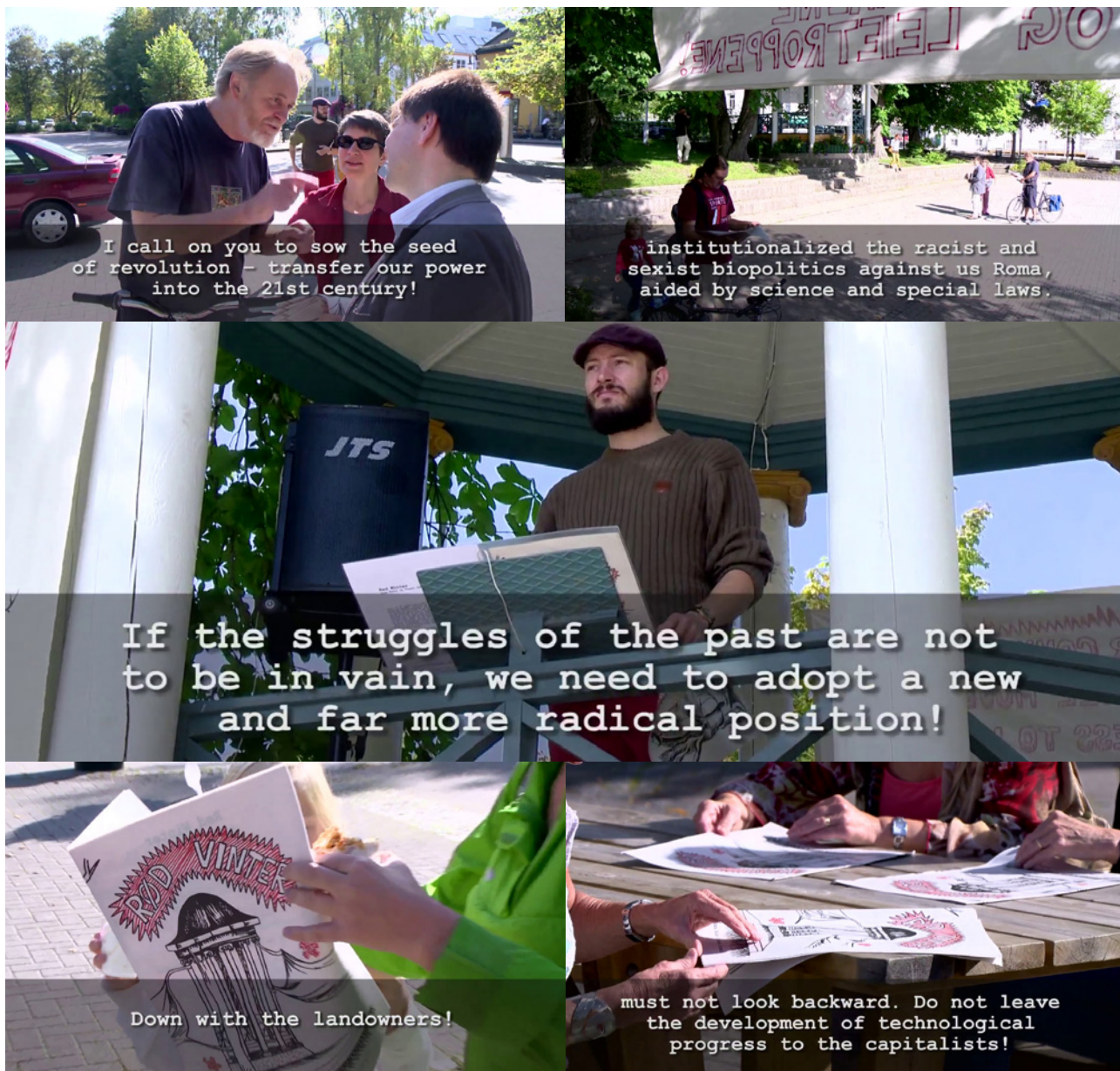
Crvena zima

Umetnička intervencija **Crvena zima** (Red Winter), sa zvukom, transparentima i distribucijom novina, na glavnom trgu u Levangeru, uspostavlja reference između savremenih i istorijskih društvenih pokreta iz Levangera i Norveške. Polazna tačka je trodnevni radnički ustanak koji se desio 1851, na trgu u Levangeru. Ustanak je imao međunarodni odjek i o njemu je izveštavala tadašnja pariska i londonska dnevna štampa. Neposredan povod za ustanak bilo je hapšenje Carl Johan Michelsena, aktiviste norveškog radničkog pokreta, predvođenog Marcusom Thraneom.

Rad se sastoji iz sledećih elemenata:

- instalacije sa **zvučnim snimcima četiri govora, transparentima s parolama i crtežima**
- **novina Crvena zima (na norveškom i engleskom):**
http://issuu.com/vladanrena/docs/red_winter_newspaper
- **video dokumentacije o distribuciji na gradskom trgu (odlomci):** <https://vimeo.com/114021960>
- **javne debate** u gradskoj većnici.

Produkcija: LevArt, u okviru Deep Sites, 5–20. septembar 2014, kuratorka: Anne-Gro Erikstad.

Distribucija novina na glavnom trgu u Levangeru. Kadrovi iz videa **Crvena zima** (Red Winter). 16 min; montaža: Rena Rädle, kamera Echomedia; Levanger, Norveška, 2014.

U centru Levangera, istorijskoj pozornici ustanka, postavili smo transparente oko celog trga. Sa paviljona za govornike emitovali smo snimljene govore političkih agitatora iz prošlih i sadašnjih pokreta. Prolaznici su nam se obraćali, a mi smo im delili novine, s tekstovima četiri govora, crtežima i parolama.

Govornici reprezentuju prvi norveški radnički pokret, antifašističku borbu za vreme Drugog svetskog rata, oslobodilačke pokrete Roma i Samija iz poslednjih nekoliko decenija i sadašnje radikalne ekološke pokrete. Iz njihove istorijske perspektive – ali, i sa svešću o sadašnjoj situaciji – oni razmenjuju svoja iskustva u borbi i analiziraju prošle i sadašnje mehanizme eksploatacije. Oni brane svoje zahteve, traže političku, društvenu i ekonomsku ravnopravnost, pozivaju na radikalnu promenu i revoluciju.

Crvena zima. Transparenti kod paviljona i oko glavnog trga u Levangeru.

Crvena zima* se oslanja na lokalnu tradiciju istorijskog narodnog teatra. Ali, svrha ove intervencije nije u pukom oživljavanju istorijskih događaja. Osmišljena interakcija između snimljenih političkih govora i nacrtanih parola na transparentima, koji inače potiču iz konkretnih situacija i političkih konteksta, uspostavlja vezu između prošlosti i aktuelnih društvenih borbi.

Specifičnost borbi govornika koji nam se obraćaju ogleda se u biografskim svedočenjima i osvrtima samih govornika, dok njihovi zapaljivi govori ciljaju i na zajedničku borbu koju danas treba voditi. Kroz umetničku kompresiju vremena, prostora i jezika, ovaj rad stvara nov pogled na aktuelne pozicije i otvara prostor za projekciju budućeg političkog programa, koji teži da prevaziđe partikularne interese, politiku identiteta i antropocentrizam.

* Naslov *Crvena zima* nadahnut je dramskim tekstom Torvalda Sunda (1952–), *Raud Vinter*, zasnovanom na ustanku u Levangeru 1851, koji je prvi put izveden upravo u Levangeru, 2006.

Govor člana Tranovog pokreta (Thranebevegelsen)

Gradani Levangera!

Pre nekih sto pedeset godina, Karl Johan Mikelsen i naši drugovi bili su uhapšeni. Zašto su bili bačeni u tamnicu?

Zato što su bili gladni! Zato što nisu imali posla! Zato što su hteli da im deca idu u školu, ali to nisu mogli da plate! Zato što nisu više hteli da im deca služe kao topovsko meso za gospodu na vlasti! Zato što su hteli da imaju reč u stvarima koje ih se tiču. Ha! Morali su da upotrebe vojnike da bi ugušili našu pobunu; pružili smo dobar otpor toj moćnoj gospodi!

Svi bi imali dovoljno, samo kada bi se pravedno raspodelilo:

Dole sa zemljoposjednicima!

A sada, posle sto pedeset godina, evo me opet na Levangerskom trgu.

Čujem da ste se izborili za pravo glasa i pravo na obrazovanje, čak i za vojnu službu za žene.

Čujem da je Norveška sada bogata zemlja. Čujem i da je u Levangeru prosjačenje sada zabranjeno.

Da li neko zaista mora da prosi? Što se više raspitujem, sve više uviđam da niste ostvarili onu socijalnu pravdu za koju smo se borili 1851.

Izborili ste se za političku i pravnu ravnopravnost. Nemojte ostati na tome! Borite

se i za ekonomsku jednakost! Samo borba protiv vlasničke klase može utrti put ka pravednom društvu.

Pozivam vas da posejete seme revolucije - da prenesete našu snagu u XXI vek!

Neka revolucija počne ovde, u Levangeru. Neka se proširi na jug, s periferije severne Evrope i rasplamsa samo srce Evrope, oslabljeno otrovom neoliberalizma i neokolonijalizma! Evropa, sa svim svojim bogatašima, moraće da promeni svoj odnos prema svetu.

Ratovi za resurse, eksploatacija i pljačka periferije, otimanje zemlje, interniranje proteranih i osiromašenih, sve to se mora zaustaviti.

To je ono za šta se borimo, sada i ovde!

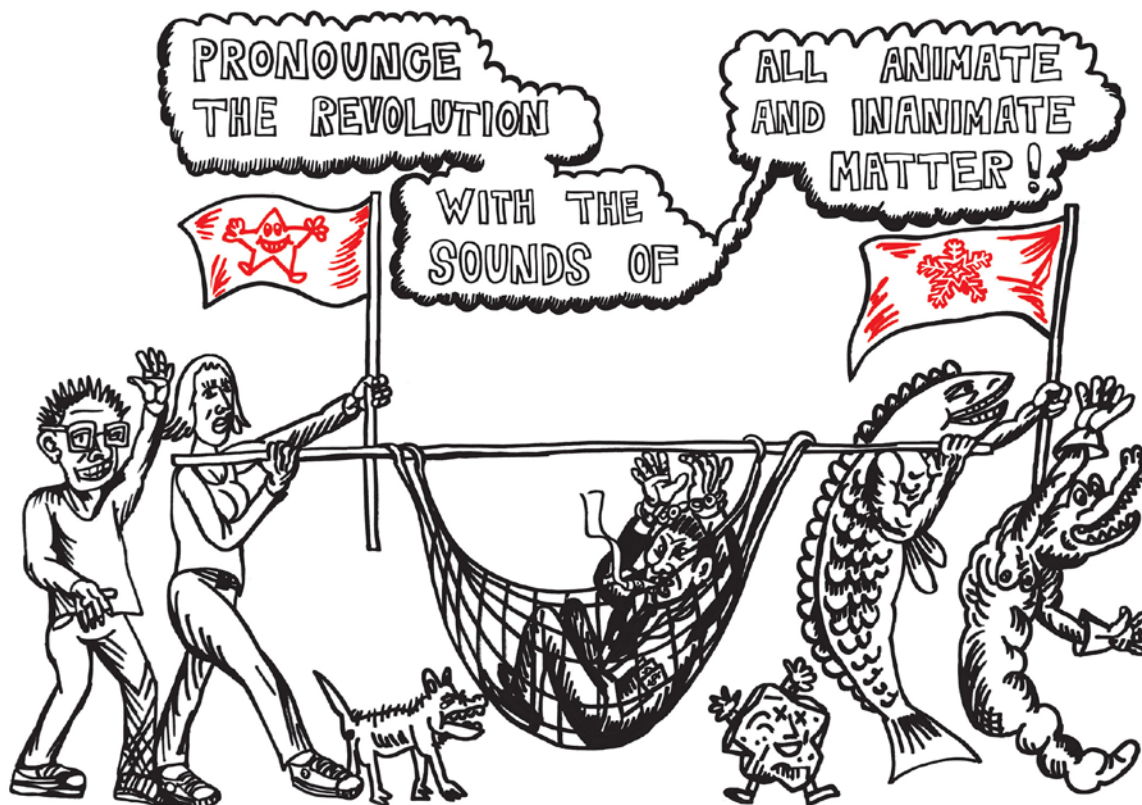
Ali, pre nego što se vratim u prošlost, želim da vam kažem još nešto: Kao moderni socijalisti, ne smete gledati unazad. Ne prepuštajte tehnološki napredak kapitalistima!

Vaše takozvane Facebook i Twitter revolucije neće zaživeti sve dok moderna tehnologija ostaje resurs u rukama kapitalista.

Vi sami morate preuzeti kontrolu nad tehnološkim progresom!

Ubrzajte društvenu transformaciju!

Za ekonomsku demokratiju!

Govor aktivistkinje radikalnog ekološkog pokreta

Pozdravljam vas, dragi prijatelji, na jeziku naroda ovog dalekog severnog predela. Za vas nečujno, pozdravljam kamenje pod našim stopalima i daleke planine iz kojih je isklesano. Moje unutrašnje biće prima krešteći odgovor ptica, koji se meša s hukom vetra.

Fosilni kapitalizam je skovao savezništvo sa smrću!

Služeći se sve destruktivnijim metodama, on na silu izvlači sva prirodna bogatstva naše planete.

Mi, ljudski stanovnici Norveške, spadamo u neizmerno mali procenat živih bića koja imaju neposrednu i direktnu korist od uništavanja zemlje.

S planiranim naftnim bušotinama na Arktiku, Barentovom moru i na obalama Lofotskih ostrva, ugrožavamo svoje poslednje netaknute morske oblasti.

Da li zaista verujemo da će takva brza zarada omogućiti našim potomcima da prežive kolaps ekosistema?

Prošle godine ostvarili smo važnu pobjedu u borbi za Lofotska ostrva. Ali, sada tražimo i više od toga:

Zaustavimo celokupnu proizvodnju nafte na Arktiku!

Slažem se s drugom iz Tranovog pokreta iz XIX veka: potrebna nam je revolucija i mi smo ti koji je moraju podstaći!

Slažem se sa romskom aktivistkinjom, da se ne smemo prosto zatvoriti u svoj biotop već da moramo ući u koaliciju koja daleko prevazilazi granice homo sapiensa kao vrste!

Borac iz Pokreta otpora, iz Drugog svetskog rata, u pravu je kada kaže da se fašizam vraća. Vidimo ga usred društva: u rasističkim kampanjama takozvanih patriotskih partija, u pamfletima mladih ljudi zadojenih mržnjom, u neonacističkim napadima na migrante i Rome širom Evrope.

Da naše borbe iz prošlosti ne bi bile uzaludne, moramo usvojiti novu i mnogo radikalniju poziciju!

Stara logika, koja pojedinca smešta u centar sveta, suviše je ograničena.

Potrebna nam je radikalna, istinski revolucionarna promena perspektive!

Dole sa antropocentrizmom! Stanovnici mora, neba i zemlje su naši saveznici.

Biljke i minerali su naši drugovi!

Razmotrimo revoluciju iz ugla peska!

Ispišimo svoje parole na jeziku okeanskih dubina!

Proglasimo revoluciju zvucima celokupne žive i nežive materije!

Paviljon sa zvučnom instalacijom, novinama i transparentima.

Javna debata o umetničkoj akciji u gradskoj većnici u Levangeru.

Abeceda Željezare, intervencija sa transparentima na trgu naselja Željezara (Caprag), Sisak 2015.

Abeceda Željezare

Umetnička intervencija Abeceda Željezare sa transparentima u parku i na trgu radničkog naselja Željezara (Caprag) sa distribucijom novina.

Abeceda Željezare polazi od forme, prostornih točaka i statusa postojećih skulptura koje su proizvedene u Koloniji Željezare Sisak od 1971–1990. Nekadašnji gigant od 14.000 zaposlenih, Željezara Sisak, praktično je uništena kroz rat i privatizaciju. Skulpture nastale u Koloniji, kao rezultat zajedničkog procesa proizvodnje između umjetnika i radnika, i dalje stoje, kao svjedoci vremena samoupravljanja i stvaranja u SFRJ. Većina skulptura su preživjele u parku naselja Željezara (Caprag), a destrukcija, karakteristična za odnos prema socijalističkom spomeničkom naslijeđu u Republici Hrvatskoj ih je zaobišla.

Rad se sastoji od:

Instalacije sa **transparentima i sloganima**.

Abeceda Željezare štampanih novina i distribucije:

http://issuu.com/vladanrena/docs/abeceda_zeljezare_press

Producent Galerija Miroslav Kraljević iz Zagreba za Festival Željezara, Jun 2015.

Distribucija novina u radničkom naselja Željezara (Caprag), Sisak 2015.

Abeceda Željezare, transparenti na glavnom trgu radničkog naselja Željezara (Caprag), Sisak 2015.

Abeceda Željezare se bavi jezikom društvene transformacije, koji referencu ima u ne tako davnoj prošlosti zajedničkog stvaranja između radnika i umjetnika. Riječ je o svojevrsnoj „abecedi“ mišljenja rada, kao slobodne prakse i borbe za stvaranje. Abeceda Željezare se sastoji od transparenta u javnom prostoru, namijenjenih naselju Caprag, te štampanih tekstualno-grafičkih listova u formi novina, gdje nam se kroz tekst obraća sama materija: ruda željeza, cijevi, limovi, čelik i skulpture.

Pošto umjetnički rad leži u zajedničkom stvaranju umjetnika i radnika, a ne u preostaloj formi skulpture, ovdje je od interesa proizvodna historija, predstavljena kroz jezički i znakovni oblik transformativnog govora. Nije riječ o afirmaciji skulpture kao objekata koje treba zaštititi od propadanja, već o revalorizaciji samog odnosa u procesu stvaranja. Abeceda Željezare ima namjeru govoriti o tom odnosu kao umjetnosti, pronalazeći znakove i jezik s kojima je to moguće spoznati.

Abeceda Željezare, transparentni u parku radničkog naselja Željezara (Caprag), Sisak, 2015.

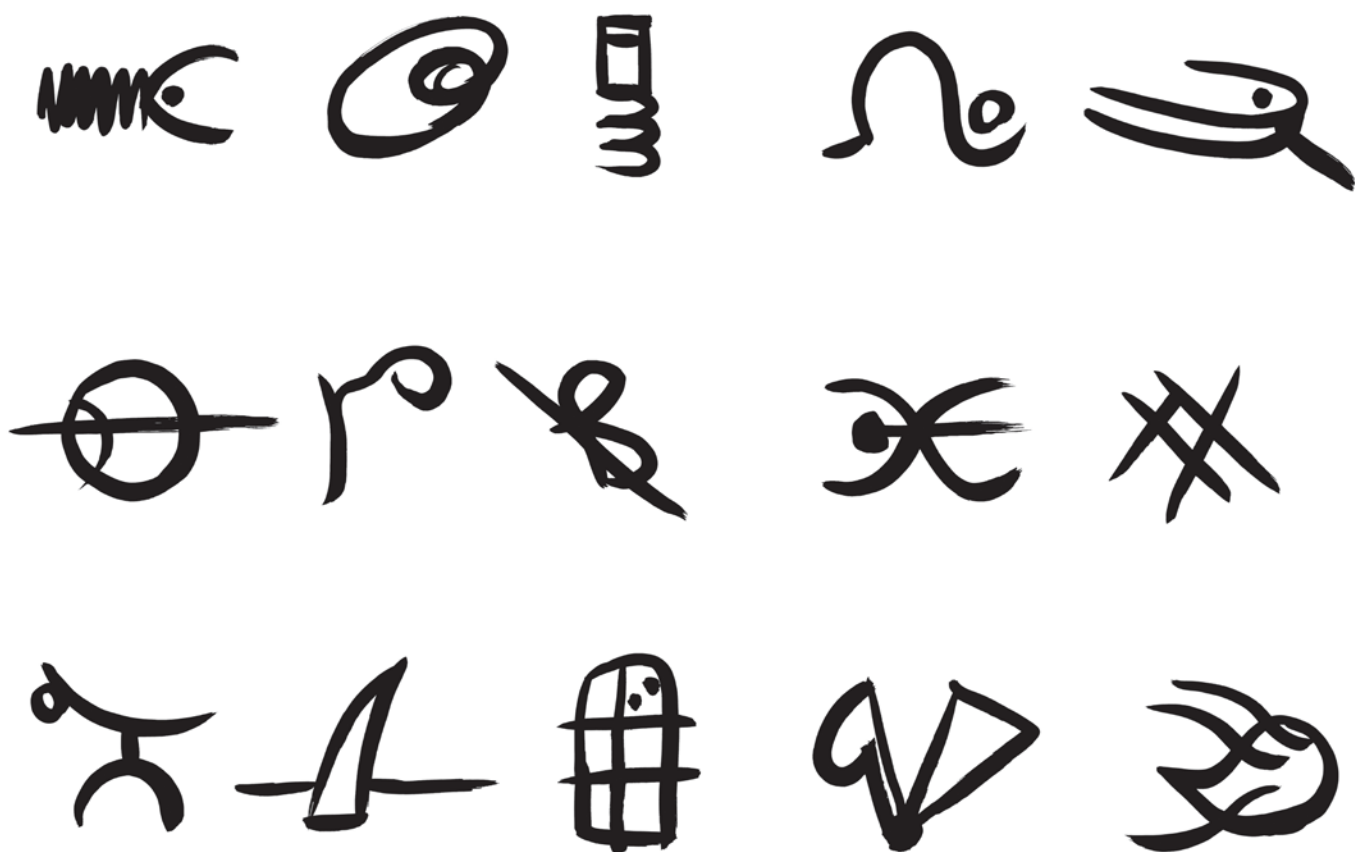

Abeceda Željezare, transparenti na glavnom trgu radničkog naselja Željezara (Caprag), Sisak 2015.

Rena Rädle & Vladan Jeremić

Abeceda Željezare

Rena Rädle & Vladan Jeremić

Abeceda Željezare

A large, abstract sculpture made of thick red metal rods and rings, resembling a chair or a complex structure. Overlaid on the sculpture are several black calligraphic marks, including a stylized 'M' with a wavy line, a circular swirl, a complex knot-like shape, and a stylized 'C' with a dot. A large exclamation mark is also present on the right side.

M

materialije.

nade

objektivne

i principa

!

Mi
skulpture od metalnih poluproizvoda,
mnogo smo više od ogledala uvjeta.
Mi stojimo ovdje,
usprkos ratu i pljački.

Nas,
izmještene atome,
kroz žar,
tjera san ka naprijed,
u osvježavajuću
hladnoću realnosti.
Ako ste realni,
možemo iz teorije
prijeći na praksu.
Spekulirati o bankrotu
nije realno.

Zahtijevamo otpis
dugova!

